

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
SOCIALINIŲ REIKALŲ IR DARBO
KOMITETO VEIKLOS XII SEIMO
IV (PAVASARIO)
SESIJOS METU
A T A S K A I T A**

Vilnius

2018

1. BENDROJI INFORMACIJA

1. Įstatymų ir kitų teisės aktų projektų svarstymas		
1.1	Seimo pavedimai komitetui	122
	Iš jų: kaip pagrindiniam komitetui	72
	kaip papildomam komitetui	50
1.2	ES teisės aktų svarstymas	14
1.3	Kitų komitetų prašymu pateiktos išvados	-
1.4	Komiteto iniciatyva sudarytos darbo grupės teisės aktų projektų rengimui	-
2. Posėdžiai ir klausymai		
2.1	Komiteto posėdžiai:	30
	iš jų išvažiuojamieji	1
	bendri posėdžiai su kitais komitetais	-
2.2	Klausymai	-
3. Parlamentinė kontrolė		
3.1	Svarstyta parlamentinės kontrolės klausimų	9
4. Pareiškimų ir raštų nagrinėjimas		
4.1	Gauta pareiškimų, raštų ir kitų dokumentų	639
4.2	Parengta atsakymų ir raštų	226
5. Renginiai		
5.1	Surengta konferencijų, seminarų, diskusijų	5
6. Tarptautiniai ryšiai		
6.1	Surengta vizitų	-
6.2	Priimta delegacijų	1

2. AKTUALIAUSI KOMITETO DARBAI

2.1. XII SEIMO IV (RUDENS) SESIJOS METU KOMITETO SVARSTYTI IR SEIMO PRIIMTI ĮSTATYMAI SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO SRITYJE

2018 m. kovo 22 d. Seime priimtas **Seimo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Seimo Neįgaliųjų teisių komisijos nuostatų patvirtinimo** Nr. XIII-1047. Neįgaliųjų teisių komisijos (toliau – Komisijos) nuostatais įtvirtintas jos tikslas, funkcijos ir teisės, Komisijos pirmininko ir narių teisės ir pareigos, Komisijos darbo organizavimas ir sprendimai, visuomenės informavimas. Pagrindinis Komisijos tikslas – paspartinti Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimą Lietuvoje, užtikrinti neįgaliųjų lygias teises valstybėje ir galimybę visapusiškai šiomis teisėmis naudotis. Nustatyta, kad komisija kiekvienais metais pateikia Seimui savo veiklos ataskaitą.

2018 m. balandžio 19 d. priimtas **Žvalgybos įstatymo Nr. VIII-1861 57 ir 64 straipsnių pakeitimo įstatymas** Nr. XIII-1102 ir jį lydintis **Valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo Nr. VIII-1904 3 straipsnio ir priedėlio pakeitimo įstatymas** Nr. XIII-1103. Žvalgybos tarnybų pajėgumas įgyvendinti joms keliamus uždavinius labai priklauso nuo šių tarnybų gebėjimo pritraukti ir išlaikyti aukštos kvalifikacijos itin paklausių specialybių specialistus, tačiau ilgą laiką galiojusi pareiginės algos nustatymo tvarka neleido jiems pasiūlyti konkurencingo atlyginimo. Nors žvalgybos pareigūnams taikomi didžiausi konstituciniai ribojimai iš visų valstybei tarnaujančių asmenų, jiems, kitaip nei kitiems pareigūnams ar valstybės tarnautojams, nebuvo mokamos priemokos už viršvalandžius, papildomą darbą ar įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą. To pasekoje žvalgybos pareigūnų tarnybinis atlyginimas tapo nekonkurencingu bei nemotyvuojančiu kitų valstybės institucijų pareigūnų, kuriems taikoma mažiau apribojimų ir draudimų, atžvilgiu.

Įsigaliojus šiems įstatymų pakeitimams nustatyta galimybė tinkamai atlyginti už tarnybą tiems pareigūnams, kurių vykdomos funkcijos susijusios su ypatinga specifika, kas skatintų asmenis, pasiryžusius tarnauti valstybei, rinktis tarnybą žvalgybos institucijoje, o tarnaujančius pareigūnus – pasilikti tarnyboje. Žvalgybos pareigūnų darbo apmokėjimo sistema tapo labiau lanksti ir motyvuojanti bei sudarytos sąlygos pritraukti rinkoje trūkstamus specialistus, pasiūlant jiems palankesnes darbo apmokėjimo sąlygas. Įstatymo įsigaliojimo data – 2018 m. liepos 1 d.

2018 m. gegužės 17 d. Seimas priėmė **Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo Nr. IX-1672 2, 5, 8, 12, 21, 27, 44, 45, 47 ir 48 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1158 ir jį lydinčiuosius **Potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatymo Nr. I-1324 5¹ ir 10¹ straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1159 ir **Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo Nr. IX-1768 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12⁴ straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1160.

Įstatymų tikslas:

- tarpusavyje suderinti šių įstatymų nuostatas, nustatančias reikalavimus darbuotojams, paskirtiems atlikti nuolatinę potencialiai pavojingų įrenginių priežiūrą;
- atsakyti juridiniams asmenims, siekiantiems gauti licenciją potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros veiklai, taikomų perteklinių, neturinčių įtakos veiklos kokybei, reikalavimų, susijusių su jų steigimo dokumentais ir organizacine struktūra;

- atsižvelgiant į Biudžetinių įstaigų įstatymą, atsisakyti Valstybinės darbo inspekcijos funkcijų nustatymo Valstybinės darbo inspekcijos įstatyme;
- atsižvelgiant į Viešojo administravimo įstatymą ir Vyriausybės įstatymą, patikslinti nuostatas dėl Valstybinės darbo inspekcijos struktūros.

2018 m. gegužės 30 d. Seimas priėmė **Gyventojų registro įstatymo Nr. I-2237 11 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1405. Iki šio įstatymo priėmimo, pagal Lietuvos Respublikos gyventojų registro įstatymo 11 straipsnio 5 dalį, asmens veido atvaizdą turėjo galimybę naudoti ne visos institucijos, vykdančios nelegalaus darbo, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruotos savarankiškos veiklos kontrolę. Ši teisė buvo suteikta tik policijai ir Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai kaip teisėtvarkos institucijoms. Minėtu įstatymu tokia teisė suteikta ir Lietuvos Respublikos valstybinei darbo inspekcijai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Siekiant įgyvendinti nelegalaus bei nedeklaruoto darbo prevenciją, visoms institucijoms, vykdančioms nelegalaus darbo, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruotos savarankiškos veiklos kontrolę, yra svarbu turėti galimybę naudoti asmens veido atvaizdą kaip papildomą nelegaliai dirbančio asmens identifikavimo priemonę. Asmens identifikavimas panaudojant veido atvaizdą padės užkirsti kelią nesąžiningiems asmenims pasinaudoti kitų asmenų duomenimis, suklustotais asmens dokumentais ir leis greičiau identifikuoti nelegaliai dirbusį asmenį.

Įstatymas įsigaliojo 2018 m. rugpjūčio 1 d.

2018 m. gegužės 31 d. Seimas priėmė **Jaunimo politikos pagrindų įstatymo Nr. IX-1871 pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1224.

Įstatymo pakeitimais patobulintas jaunimo politikos teisinis reguliavimas, nustatyti darbo su jaunimu ir jo vykdymo principai, patikslintos valstybės ir savivaldybės institucijų, įstaigų ir organizacijų, dirbančių jaunimo srityje, veiklos sritys ir funkcijos.

Įstatymas numato, kad jaunimo politiką šalyje formuoja ir jos įgyvendinimą pagal kompetenciją koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, įgyvendina – socialinės apsaugos ir darbo ministro įgaliota institucija. Savivaldybėse valstybinei (valstybės perduotai savivaldybėms) jaunimo politikos įgyvendinimo funkcijai vykdyti steigiamos savivaldybių administracijų jaunimo reikalų koordinatorių pareigybės. Siekiant užtikrinti vienodus koordinatorių veiklos standartus, nustatyta, kad jų pareigybės aprašymas tvirtinamas vadovaujantis Tipiniu savivaldybės jaunimo reikalų koordinatoriaus pareigybės aprašymu, kuriame būtų aiškiai apibrėžtos jų funkcijos ir atsakomybė. Nustatyti atvirųjų jaunimo centrų ir atvirųjų jaunimo erdvių veiklos tikslai ir standartai.

Atsižvelgiant į aukštą jaunimo emigracijos mastą, įstatymo pakeitimais siekiama stiprinti ryšius su užsienyje gyvenančiu lietuvių kilmės jaunimu, užsienio lietuvių jaunimo organizacijomis bei užtikrinti šios tikslinės grupės jaunimo ir užsienio lietuvių jaunimo organizacijų interesų atstovavimą Lietuvoje veikiančiose institucijose, įstaigose ir organizacijose. Įstatymo įsigaliojimo data – 2019 m. sausio 1 d.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, per dešimtmetį jaunų žmonių (14–29 metų amžiaus) šalyje sumažėjo 20 proc. 2007 m. Lietuvoje gyveno 688 tūkst. jaunų žmonių, jie sudarė 21 proc. visų šalies gyventojų, o 2017 m. Lietuvoje gyveno 554 tūkst. jaunų žmonių, jie sudarė 19 proc. visų šalies gyventojų. Jaunimo mažėjimas Lietuvoje tampa vis intensyvesnis ir keliantis neigiamų pasekmių visos šalies ateičiai, nes dėl nurodytos priežasties susiduriama su demografinėmis,

socialinėmis ir kitomis problemomis. Mažėjant jaunimo Lietuvoje, mažėja gimstamumas (gimstamumas tarp 20–29 m. amžiaus gyventojų 2015 m., lyginant su 2011 m., sumažėjo 3 proc.), keičiasi šalies gyventojų struktūra – pastebimas gyventojų senėjimas (per dešimtmetį žmonių, sulaukusių 65 m. amžiaus ir vyresnių, skaičius padidėjo 1,7 proc.), mažėja jaunų darbingo amžiaus žmonių skaičius (per dešimtmetį darbo jėga tarp 15–29 m. amžiaus jaunų žmonių sumažėjo beveik 11 proc.).

2016 m. iš Lietuvos emigravo 19 tūkst. jaunų žmonių (15–29 m. amžiaus) – jie sudarė beveik pusę visų emigrantų. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, vis mažiau jaunų žmonių sugrįžta į Lietuvą, t. y. jaunų imigrantų skaičius kasmet vis mažėja (pavyzdžiui, paskutinio penkmečio skaičiavimais, į Lietuvą imigravo: 2012 m. – 9,4 tūkst., 2013 m. – 9,8 tūkst., 2014 m. – 9,5 tūkst., 2015 m. – 8,3 tūkst., 2016 m. – 7,5 tūkst. jaunų žmonių).

2018 m. birželio 14 d. Seime priimtas **Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 1, 2, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 straipsnių, ketvirtojo ir penktojo skirsnių pavadinimų pakeitimo ir įstatymo papildymo 20¹ straipsniu įstatymas Nr. XIII-1261, Transporto lengvatų įstatymo Nr. VIII-1605 5, 7 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 7¹ straipsniu įstatymas Nr. XIII-1262 ir Tikslinių kompensacijų įstatymo Nr. XII-2507 pakeitimo įstatymas Nr. XIII-1263.**

Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo pakeitimais apibrėžta specialiųjų poreikių lygio sąvoka, specialiųjų poreikių lygio nustatymas ir nustatymo kriterijai bei terminai. Sprendimą dėl specialiųjų poreikių lygio priims Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba. Įstatymu įtvirtinamos specialiųjų poreikių rūšys, taip pat nustatoma, dėl kurių specialiųjų poreikių rūšių sprendimą priima tarnyba, numatoma, kam specialieji poreikiai nustatomi ir apibrėžiami jų nustatymo terminai. Įvardijami kiekvieno neįgalumo lygio požymiai ir jų nustatymo sąlygos. Tarnyba dalyvaus formuojant ir įgyvendinant neįgaliųjų socialinės integracijos politiką taip pat ir specialiųjų poreikių lygio nustatymo srityje. Tarnyba priims sprendimus dėl neįgalumo ir darbingumo lygio, jo atsiradimo laiko ir termino, darbingumo lygio priežasties, netekto darbingumo procentų, neįgaliųjų darbo pobūdžio ir sąlygų. Tarnyba taip pat spręs dėl profesinės rehabilitacijos paslaugų, specialiojo nuolatinės slaugos ir priežiūros (pagalbos), lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikio nustatymo bei specialiųjų poreikių lygio ir jo termino nustatymo. Savivaldybės vertins asmens savarankiškumą kasdienėje veikloje. Sąvokos „nedarbingas“ ir „iš dalies darbingas“ bus pakeistos darbingumo lygio procentais. Ginčų komisijos pirmininkas ir nariai eis pareigas atrinkti konkurso būdu.

Transporto lengvatų įstatymo pakeitimais nustatyta, kad transporto išlaidų kompensacija nebebus skiriama, tačiau anksčiau paskirtoji bus toliau mokama. Ši kompensacija bus įtraukta į tikslines kompensacijas. Lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacija galės pasinaudoti nauja gavėjų grupė – šeimos, slaugančios neįgalųjį, kuriam nepertraukiamai yra nustatytas slaugos poreikis nuo vaikystės.

Tikslinių kompensacijų įstatymo pakeitimais abi tikslinės kompensacijos – slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų – išskiriamos į du – pirmojo ir antrojo – lygius, atitinkamai keičiant jų dydžius. Kreiptis dėl tikslinės kompensacijos paskyrimo galės asmuo, turintis teisę gauti tikslinę kompensaciją, sutuoktinis ar artimasis giminaitis arba socialines paslaugas teikiantis asmuo. Tikslinės kompensacijos galės būti teikiamos nepinigine forma (specialiesiems poreikiams patenkinti

reikalingomis paslaugomis ar specialiomis pagalbos priemonėmis). Tikslinės kompensacijos bus skiriamos ir mokamos nuo teisės gauti šias kompensacijas atsiradimo dienos, tačiau ne daugiau kaip už 6 mėnesius iki prašymo su visais reikiama dokumentais pateikimo dienos.

Visi trys įstatymai įsigalios 2019 m. sausio 1 d. Jiems įgyvendinti pirmaisiais metais reikės papildomai iki 14 mln. eurų.

2018 m. birželio 14 d. Seimas priėmė **Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-693 16 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1264. Įstatymu siūloma į stažą įskaičiuoti ir tarnybos SSRS vidaus reikalų ministerijos vidaus kariuomenės padaliniuose, vykdžiusiuose Lietuvos Respublikos teritorijoje veikusių pataisos reikalų sistemos įstaigų apsaugą ir kontrolę, nuo 1990 m. kovo 11 d., iki šių įstaigų apsaugą ir kontrolę perėmė Lietuvos Respublika, t.y. 1990 m. kovo 11 d. – 1991 m. gruodžio mėnesį.

Priimta pataisa įgyvendinamas 2016 m. birželį priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas, kuriuo 16 straipsnio 3 dalies 1 punktas buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, taip pat Konstitucijoje įtvirtintam 52 straipsniui, kuriame ir nustatyta, kad „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais“.

2018 m. birželio 28 d. Seime priimtas **Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 8 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymas** Nr. XIII-1358. Įstatymu nustatyta, kad piniginė socialinė parama yra skiriama ir tuomet, kai vienas iš senelių prižiūri vaiką iki 3 metų, kurio priežiūrai šiam seneliui suteiktos vaiko priežiūros atostogos; ir toks senelis dėl šios priežasties nedirba. Galiojantis įstatymas suderintas su 2018 m. balandžio 1 d. įsigaliojusi Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 10 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XIII-987, pagal kurį teisę gauti vaiko priežiūros išmoką įgijo vienas iš vaiko senelių (kuriam suteiktos vaiko priežiūros atostogos).

2018 m. birželio 30 d. Seimas priėmė **Darbo kodekso 27 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1430. Europos Sąjungoje vyksta asmens duomenų apsaugos reforma, kuria siekiama sustiprinti asmens teisę į savo asmens duomenų apsaugą ir užtikrinti vienodo ir aukšto lygio fizinių asmenų apsaugą tvarkant jų asmens duomenis visoje Europos Sąjungoje. 2018 m. gegužės 25 d. buvo pradėtas taikyti 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – Reglamentas). Reglamento nuostatos tiesiogiai teisiškai privalomos Lietuvos subjektams, tačiau šaliai specifinius Reglamento aspektus reglamentuoja kartu su DK pakeitimu priimtas Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 pakeitimo įstatymas (toliau – ADTAĮ pakeitimo įstatymas).

Darbo kodekso 27 straipsnio pakeitimu suderinti reikalavimai darbuotojų asmens duomenų tvarkymui su Reglamento reikalavimais, DK atsisakant darbuotojų asmens duomenų tvarkymo reglamentavimo. Šio straipsnio pakeitimai siūlomi atsižvelgiant į Reglamento nuostatas, kurios yra tiesiogiai taikomos ir tvarkant darbuotojų asmens duomenis. Be to, atsižvelgiant į Reglamento nuostatas, ADTAĮ pakeitimo įstatyme yra atskiras straipsnis, skirtas asmens duomenų tvarkymo su

darbo santykiais susijusiam kontekste ypatumams reglamentuoti, kurio nuostatos atitinka Reglamento reikalavimus.

Seimo IV (rudens) sesijos metu Komitetas svarstė ir Seimas priėmė mokesčių bei pensijų sistemą tobulinančius įstatymus, kurių rengėja buvo Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

2018 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė **Valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 2, 4, 7, 8, 10, 23, 25 ir 32 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1336, kuriame įtvirtino svarbią nuostatą, kad pensijų bendroji dalis finansuojama vien tik valstybės biudžeto lėšomis (iki tol pensijų bendroji dalis finansuojama tiek Valstybinio socialinio draudimo fondo, tiek ir valstybės biudžeto lėšomis). Tai užtikrins, kad socialiniame draudime nebeliks įmokomis nepagrįstų išmokų, o pensijų dalis (persikirstomojo pobūdžio) bus finansuojama iš mokesčių.

Siekiant, kad darbo užmokesčio apmokestinimas taptų teisingesniu ir aiškesniu darbuotojams, taip pat atsižvelgiant į socialinių įmokų prigimtį bei įmokų sąsajas su jų mokėtojais - draudėjo pensijų, ligos, motinystės ir sveikatos draudimo įmokos perkeltos apdraustajam. Dėl to, Įstatyme įtvirtinta pareiga draudėjui (darbdaviui), kurio valstybinio socialinio draudimo įmokos perkeliamos pagal darbo sutartį dirbančiam darbuotojui, perskaičiuoti darbuotojo *bruto* darbo užmokestį, jį padidinant 1,289 karto ir atitinkamai pakeisti darbo sutartį su darbuotoju be išankstinio jo sutikimo.

Įstatyme nustatytas apdraustojo bendrasis socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokos tarifas – 19,5 proc., o draudėjo bendrasis socialinio draudimo įmokos tarifas – 1,47 proc. dydžio.

Įstatymu įvestas socialinio draudimo įmokų, išskyrus privalomojo sveikatos draudimo įmokas, ribojimas: 2019 metais – 120 vidutinių darbo užmokesčių (VDU) per metus, 2020 metais – 84 VDU, 2021 ir vėlesniais metais – 60 VDU per metus. Socialinio draudimo įmokų ribojimas pamažu suvienodės su socialinio draudimo išmokoms taikomu ribojimu, bus sustiprintas socialinio draudimo įmokų ir išmokų ryšys, socialinio draudimo sistema taps patrauklesnė.

Įstatymu nustatytos socialiai jautrių asmenų grupės, už kurias gali būti mokamos socialinio draudimo įmokos nuo faktiškai apskaičiuoto atlyginimo, kai jis nesiekia MMA. Tarp šių asmenų – šalpos neįgalumo pensijų gavėjai, šalpos senatvės pensijų gavėjai, asmenys, kurie turi nustatytą 0-55 procentų darbingumo lygį, taip pat motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų gavėjai ir kt. Ši nuostata įsigalioja 2018 m. liepos 1 d.

Pagal įstatymą VSDF biudžeto lėšos nebebus skiriamos Užimtumo įstatymo nustatytoms aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms finansuoti (jos bus finansuojamos iš valstybės biudžeto). Surinktos nedarbo socialinio draudimo įmokos bus skirtos tik nedarbo draudimo išmokoms mokėti.

Įstatymas, išskyrus pirmiau minėtas nuostatas dėl minimalios socialinio draudimo įmokų skaičiavimo ribos netaikymo, įsigalioja 2019 m. sausio 1 d.

2018 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimas priimto **Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo Nr. IX-547 4, 5, 6, 7 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo** Nr. XIII-1337 nuostatos suderintos su Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 2, 4, 7, 8, 10, 23, 25 ir 32 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1336 ir Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 11, 12, 45, 46, 47, 48, 53 ir 62 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1361 nuostatomis.

Įstatyme atsisakyta nuostatų, kad pensijų socialinio draudimo įmokos dalis pervedama pensijų kaupimo bendrovėms ir kad aktyvios darbo rinkos politikos priemonės finansuojamos Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšomis.

Atsižvelgiant į tai, kad dalis draudėjo socialinio draudimo įmokų perkeliama apdraustajam, ir atitinkamai didėja *bruto* darbo užmokestis, 2018 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtame **Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 6, 14, 18, 21, 22, 24 ir 27 straipsnių pakeitimo įstatyme** Nr. XIII-1338 nustatyti nauji išmokų dydžiai, kad jie atitiktų galiojusius iki įmokų perkėlimo.

Atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teismo (dešimtosios kolegijos) 2018 m. kovo 7 d. sprendimą (Byloje C 651/16), Įstatymas papildomas nuostata, kad tais atvejais, kai apdraustasis, turintis teisę gauti motinystės išmoką, draudžiamųjų pajamų neturėjo visai ar iš dalies dėl to, kad dirbo užsienyje, motinystės išmokos dydis apskaičiuojamas iš paskutinių draudžiamųjų pajamų, gautų kalendoriniais mėnesiais, kuriais asmuo dirbo Lietuvoje. Siekiant išvengti galimo socialinio draudimo išmokų sumažėjimo (dėl nuo 2019 m. sausio 1 d. pakeisto neapmokestinamojo pajamų dydžio skaičiavimo bei gyventojų pajamų mokesčio taikymo) Įstatyme nustatyta, kad ligos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros ar profesinės reabilitacijos socialinio draudimo išmokos, kurios paskirtos iki šio įstatymo įsigaliojimo ir kurių mokėjimas tęsiamas įsigaliojus šiam įstatymui, toliau mokamos ne mažesnės, negu buvo mokamos iki Įstatymo įsigaliojimo.

Įstatymas įsigalioja 2019 m. sausio 1 d.

2018 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė **Pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX-1691 pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1360 ir susijusius įstatymus.

Pagrindinis Įstatymo tikslas – užtikrinti, kad sulaukę pensinio amžiaus žmonės gautų didesnes pajamas nei iki šiol, kad pensijų sistema būtų vientisa ir nepriešinganti esamų ir būsimų pensijų gavėjų bei apimtų visus gyventojus.

Įstatyme atsisakyta socialinio draudimo įmokos dalies pervedimo į antrosios pakopos pensijų fondus ir nustatyta, kad pensijų įmoką į šiuos pensijų fondus sudaro 3 proc. dalyvio pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, ir 1,5 proc. užpraeitų metų vidutinio darbo užmokesčio (VDU) dydžio priemoka, skiriama iš valstybės biudžeto lėšų (3+1,5). Palyginus šiuo metu į antrosios pakopos pensijų fondus pervedamos trinarės įmokos dydį (2+2+2) su Įstatyme nustatytu, taikant darbdavio socialinio draudimo įmokos tarifo perkėlimą apdraustajam, dydžiu (3+1,5), pastebėtina, kad nominaliai šie dydžiai nesiskiria.

Nustatyta, kad asmenų, tapusių pensijų fondų dalyviais iki 2018 m. gruodžio 31 d., už kuriuos į pensijos sąskaitą buvo pervedama tik valstybinio socialinio draudimo įmokos dalis, nuo 2019 m. sausio 1 d. pensijų įmoka yra 1,8 proc. jo pajamų, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos, kuri laipsniškai bus didinama iki kol pasieks 3 proc. 2023 m. (šiuo atveju, laipsniškai didės ir iš valstybės biudžeto už dalyvį mokamos pensijų įmokos dydis nuo 0,3 proc. VDU 2019 m. iki 1,5 proc. VDU 2023 m.). Nuostata dėl laipsniško pensijų įmokos didinimo taip pat taikoma asmenims, tapusiems dalyviais nuo 2019 m. sausio 1 d. iki 2022 m. gruodžio 31 d. Pirmiau paminėtų dalyvių pageidavimu, gali būti mokama pensijų įmoka (3+1,5) iš karto nuo 2019 m. sausio 1 d. (netaikant nuostatų dėl laipsniško didinimo).

Nustatyta nauja dalyvių įtraukimo į pensijų kaupimą antrosios pakopos pensijų fonduose tvarka. Nuo 2019 m. sausio mėn. visi dabartiniai kaupiantieji ir nekaupiantys iki 40 metų asmenys

bus įtraukiami į pensijų kaupimą su teise atsisakyti dalyvauti kaupime. Į kaupimą įtrauktas asmuo iki įtraukimo metų birželio 30 d. galės informuoti pensijų kaupimo bendrovę apie atsisakymą dalyvauti pensijų kaupime. Jei atsisakymo per nustatytą terminą įtrauktas asmuo nepareikš, jis taps kaupimo dalyviu. Įtraukimo procedūra bus kartojama tris kartus kas trejus metus iki 40 metų. Vyresni nei 40 metų ir nekaupiantys asmenys pensijų kaupime galės dalyvauti savanoriškai.

Asmenys, tapę pensijų fondų dalyviais iki 2018 m. gruodžio 31 d., pensijų kaupimo bendrovei iki 2019 m. birželio 30 d. galės pateikti prašymą nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime arba sustabdyti pensijų įmokų pervedimą. Prašymą nutraukti pensijų kaupimo sutartį pateikusių asmenų sukauptos lėšos pervedamos į VSDF biudžetą. Šiems asmenims už dalyvavimo pensijų kaupime iki 2018 m. gruodžio 31 d. laikotarpius nustatytas socialinio draudimo senatvės pensijų mažinimas netaikomas. Prašymą stabdyti pensijų įmokų pervedimą pateikusių dalyvių sukauptos lėšos lieka jų pensijos sąskaitoje iki kol jų pensijų kaupimas pasibaigia šio įstatymo nustatytais pagrindais.

Įstatymu palaiapsniui mažinami maksimalūs atskaitymai iš turto, atskaitymų dydį susiejant su pensijų fondų valdomo turto vidutine metine verte. Nustatyti atskaitymai iš pensijų turto pagal kiekvieną sutartį per metus: nuo 2019 m. sausio 1 d. – ne daugiau kaip 0,8 proc., nuo 2020 m. sausio 1 d. – ne daugiau kaip 0,65 proc., nuo 2021 m. sausio 1 d. – ne daugiau kaip 0,5 proc. pensijų fonde dalyvio pensijų sąskaitoje apskaičiuotų lėšų vidutinės metinės vertės. Kai bendrovės valdomo bendro pensijų fondų turto vidutinė metinė vertė sudaro 2,5 mlrd. eurų arba daugiau, atskaitymai iš pensijų turto gali būti ne didesni kaip 0,4 proc. dalyvio pensijų sąskaitoje apskaičiuotų lėšų vidutinės metinės vertės. Turto išsaugojimo pensijų fonde atskaitymai iš pensijų turto gali sudaryti ne daugiau kaip 0,2 proc. dalyvio pensijų sąskaitoje apskaičiuotų lėšų vidutinės metinės vertės.

Įstatyme nustatytos aiškios pensijų anuiteto privalomumo ribos, išreikštos absoliučiais dydžiais (minimali ir maksimali riba – atitinkamai 10 000 eurų ir 60 000 eurų), kurie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka kas 5 metus bus indeksuojami.

Pagal Įstatymą vieninteliu anuiteto mokėtoju bus „Sodra“ (šiuo metu pensijų anuitetų išmokėjimą vykdo gyvybės draudimo bendrovės). Pensijų anuitetus pagal sutartis, sudarytas iki 2019 m. gruodžio 31 d. gyvybės draudimo bendrovės mokės iki kol pasibaigs jų mokėjimo terminas. Įtvirtintos 2 pensijų anuitetų rūšys: atidėtas pensijų anuitetas ir standartinis pensijų anuitetas, kurie nepaveldimi. Taip pat įtvirtintos vienkartinės ir periodinės pensijų išmokos, kurios bus paveldimos Civilinio kodekso nustatyta tvarka, jei bus neišmokėtos dėl gavėjo mirties. Pakeitimai dėl pensijų išmokų rūšių ir pensijų išmokų mokėjimo įsigalioja 2020 m. sausio 1 d.

Įstatymas, išskyrus pirmiau minėtus pakeitimus dėl pensijų išmokų rūšių ir pensijų išmokų mokėjimo ir kitas nurodytas nuostatas, įsigalioja 2019 m. sausio 1 d.

2018 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė **Socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 11, 12, 45, 46, 47, 48, 53 ir 62 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1361.

Įstatyme nustatyta, kad jeigu iki 2018 m. gruodžio 31 d. pensijų kaupime dalyvavęs ir pensijos išmokos sutarties nesudaręs ar išmokos iš pensijų kaupimo bendrovės negavęs asmuo Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnyje nustatyta tvarka nutraukia dalyvavimą pensijų kaupime, jo pensijų sąskaitoje sukauptos lėšos pervedamos į Valstybinio socialinio draudimo fondo (VSDF) biudžetą ir įskaitomos kaip VSDF biudžeto gautos asmens pensijų socialinio draudimo įmokos individualiajai pensijos daliai. Asmeniui nutraukus dalyvavimą pensijų kaupime ir jo sukauptas lėšas pervedus į VSDF biudžetą, laikoma, kad buvo

grąžintos valstybinio socialinio draudimo įmokų sumos, pervestos iš VSDF į pensijų fondą, taip netaikant socialinio draudimo pensijų mažinimo dėl dalyvavimo kaupime iki 2018 m. gruodžio 31 d.

Taip pat nustatyta, kad pervedamų lėšų suma, viršijanti iš VSDF biudžeto už asmenį pervestų kaupiamųjų pensijos įmokų sumą, įskaitoma kaip pervedimo metais VSDF biudžeto gautos asmens pensijų socialinio draudimo įmokos individualiajai pensijos daliai, netaikant 5 apskaitos vienetų per metus apribojimo.

Be to, asmenims, kurie pirmiau nurodyta tvarka nutraukia dalyvavimą pensijų kaupime ir jų pensijų sąskaitoje sukauptos lėšos pervedamos į VSDF biudžetą bei įskaitomos kaip VSDF gautos pensijų socialinio draudimo įmokos individualiajai pensijos daliai, iki 2018 m. gruodžio 31 d. paskirtos socialinio draudimo pensijos nuo 2019 m. sausio 1 d. apskaičiuojamos ir mokamos nebetaikant pensijų kaupimo dalyviams nustatyto šių pensijų dydžio mažinimo. VSDF administravimo įstaigos socialinio draudimo pensijas apskaičiuoja ir nuo 2019 m. sausio 1 d. susidariusį pensijų dydžių skirtumą išmoka ne vėliau kaip iki 2019 m. lapkričio 30 d.

Įstatymu pavesta Lietuvos Respublikos Vyriausybei ne vėliau kaip iki 2018 m. rugsėjo 30 d. pateikti Lietuvos Respublikos Seimui siūlymus dėl socialinio draudimo pensijų bendrosios dalies indeksavimo tvarkos, pagal kurią socialinio draudimo pensijų bendrosios dalies indeksavimas būtų ne lėtesnis negu individualiosios pensijų dalies indeksavimas.

2018 m. birželio 28 d. Seimas priėmė Socialinio draudimo ir pensijų kaupimo reformos pagrindinius įstatymus lydinčius įstatymus:

- **Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VIII-1509 3, 15, 19, 26 ir 27 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1339, kuriuo siūloma ligos išmoką dėl nelaimingo atsitikimo darbe mokėti taikant 5 darbo dienų savaitę. Tokiu būdu bus išvengta atvejų, kai nelaimingam atsitikimui įvykus darbovietėje, asmeniui dirbančiam ne visą darbo dieną arba ne visą darbo savaitę, apskaičiuotas išmokos dydis buvo dėl to mažinamas;
- **Nedarbo socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-1904 2, 3, 6, 8, 13, 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1340, kuriuo atsisakoma aktyvios darbo rinkos politikos priemonių finansavimo iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto (jos bus finansuojamos iš valstybės biudžeto). Taip pat įstatymu nustatoma, kad bedarbiams, gaunantiems ligos dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos socialinio draudimo išmoką, paskirtą iki įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos, nedarbo draudimo išmoka būtų pradėti mokėti ne anksčiau, negu baigiasi šių išmokų mokėjimo laikas, o gaunantiesiems ligos išmokas dėl nelaimingų atsitikimų darbe bei ligos socialinio draudimo išmokas iš nedarbo draudimo lėšų būtų mokama tik nedarbo draudimo išmokos dalis, viršijanti gaunamų išmokų sumą. Atsižvelgiant į tai, kad įgyvendinant mokesčių reformą, bus sujungtos darbuotojo ir darbdavio socialinio draudimo įmokos, yra tikslinami subsidijų dydžiai, nustatyti Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatyme, Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme ir Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatyme;

- **Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymo Nr. IX-1541 4, 9, 11 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1343;
- **Garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymo Nr. XII-2604 5, 10, 11 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1348, kuriame nustatomi nauji (perskaičiuoti dėl dalies darbdavio įmokų perkėlimo apdraustajam) įmokų tarifai į Garantinį fondą bei į Ilgalaikio darbo išmokų fondą. Be to, įmoka į Ilgalaikio darbo išmokų fondą mažinama papildomai, nes įmokų į šį fondą surenkama daugiau įmokų nei išmokama išmokų, taigi siūloma dalį įmokos tarifo (0,23 proc.) pridėti prie draudėjo mokamos nedarbo socialinio draudimo įmokos. Atsižvelgiant į tai, kad, perkeltant draudėjo mokamas pensijų, ligos, motinystės ir sveikatos draudimo įmokas apdraustajam, darbuotojo bruto darbo užmokestis didėja, tačiau, siekiant mokėti tokio paties dydžio ilgalaikio darbo išmokas, siūloma įstatyme nustatyto dydžio išmokas mokėti 77,58 proc. Taip pat nustatoma, kad ilgalaikio darbo išmokų mokėjimas taptų paprastesnis ir išmokos greičiau pasiektų atleistą darbuotoją, t. y. asmeniui paskirta ilgalaikio darbo išmoka būtų išmokama vienu kartu (kaip ir šiuo metu pagal Lietuvos Respublikos darbo kodeksą skiriamos išeitinės išmokos), o ne per kelis mėnesius;
- **Kūno kultūros ir sporto įstatymo Nr. I-1151 41 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1350, kuris nustato proporcingai mažesnę vidutiniu darbo užmokesčiu išreikštą rentos sportininkams dydį – 1,1637 vidutinio darbo užmokesčio (1,5 vidutinio darbo užmokesčio / 1,289);
- **Valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 3 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1351, kuris nustato proporcingai mažesnę vidutiniu darbo užmokesčiu išreikštą rentos sportininkams dydį – 1,1637 vidutinio darbo užmokesčio (1,5 vidutinio darbo užmokesčio / 1,289);
- **Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų ir Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaraciją pasirašiusių asmenų statuso įstatymo Nr. IX-1789 6 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1352, kuris nustato valstybinės signataro rentos dydį 38,79 proc. Seimo nario pareiginės algos per mėnesį (50 proc. Seimo nario pareiginės algos per mėnesį / 1,289);
- **Prezidento valstybinės rentos įstatymo Nr. X-980 3 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1353, kuris nustato Respublikos Prezidento valstybinės rentos dydį 38,79 proc. Respublikos Prezidento darbo užmokesčio dydžio per mėnesį (50 proc. Respublikos Prezidento darbo užmokesčio / 1,289);
- **Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-693 3, 7, 9 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1354, nustato, kad į pareigūno ar kario nurodytą laikotarpį darbo užmokesčio vidurkiui apskaičiuoti patekus laikotarpiui nuo 2019 m. sausio 1 d., šio laikotarpio darbo užmokestis mažinamas dalijant jį iš 1,289.
- **Užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 35, 37, 38, 39, 391, 40, 41, 44, 50, 54 straipsnių pakeitimo ir 51, 52, 53 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymą** Nr. XIII-1342. Vadovaujantis Valstybės kontrolės rekomendacijomis, šio įstatymo pakeitimais panaikinamas Užimtumo fondas ir nustatoma, kad aktyvios darbo rinkos politikos priemonės finansuojamos tik valstybės biudžeto lėšomis;

- **Profesinio mokymo įstatymo Nr. VIII-450 pakeitimo įstatymo Nr. XIII-888 1 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1345, susijęs su Užimtumo įstatymo pakeitimais, kuriais panaikinamas Užimtumo fondas ir nustatoma, kad aktyvios darbo rinkos politikos priemonės finansuojamos tik valstybės biudžeto lėšomis;
- **Šeimynų įstatymo Nr. XI-681 12 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1347, kuriuo nustatoma, kad šeimynos dalyviams garantuojamos išlaikymo pajamos, kurios negali būti mažesnės negu 1,1637 MMA dydžio. Tai techninis pakeitimas, siekiant atitinkamai pakeisti išmokų dydžius, kad bruto išmokų dydžiai nesikeistų.
- **Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 5 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1344 (Seime priimto Užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 35, 37, 38, 39, 391, 40, 41, 44, 50, 54 straipsnių pakeitimo ir 51, 52, 53 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo Nr. XIII-1342 lydimasis įstatymas), kuriuo įtvirtinta, kad neįgaliųjų socialinės integracijos sistema ir profesinės rehabilitacijos paslaugų teikimas nebebus finansuojamas iš Užimtumo fondo lėšų;
- **Socialinių įmonių įstatymo Nr. IX-2251 14, 15, 17 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1346, kuriame įtvirtinti valstybės paramos dydžiai perskaičiuoti taikant koeficientą, kurio dydis apskaičiuotas atsižvelgiant į tai, kad sujungtos darbdavio ir darbuotojo mokamos socialinio draudimo įmokos;
- **Šalpos pensijų įstatymo Nr. I-675 1, 2, 6, 7, 8 ir 23 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo VI¹ skyriumi įstatymą** Nr. XIII-1401, kuriuo nustatyta, kad socialinio draudimo pensijų gavėjai, kurių gaunamų pensinio pobūdžio išmokų (socialinio draudimo pensijos, valstybinės pensijos ir kt.) suma per mėnesį yra mažesnė negu 95 procentai minimalių vartojimo poreikių dydžio (toliau – MVPD), apskaičiuoto Socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymo nustatyta tvarka, turės teisę gauti pensijos priemonę. Šalpos pensijos dydis senatvės pensijos amžių sukakusiems asmenims bus lygus 1 šalpos pensijų bazei (130 eurų). Vertinant asmens teisę gauti šalpos pensiją, bus atsižvelgiama ne tik į asmens gaunamas pensijas ir pensijų išmokas, bet ir į pensijos priemonę. Šiems įstatymo pakeitimams įgyvendinti 2019 m. reikės apie 20 mln. eurų valstybės biudžeto lėšų (apie 90 tūkst. gavėjų, vidutinė pensijos priemonė – 20 eurų). Vėliau lėšų poreikį lems MVPD dydžio kitimas. Dar 0,9 mln. eurų planuojama skirti šalpos pensijoms nuo 0,9 iki 1 šalpos pensijų bazės dydžio padidinti;
- **Šalpos pensijų įstatymo Nr. I-675 1, 4, 7, 15, 16, 24 straipsnių pakeitimo ir 17, 18 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo** Nr. XIII-882 3 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir 4 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1349, kurio nuostatos suderintos su aukščiau minėtu Šalpos pensijų įstatymo Nr. I-675 1, 2, 6, 7, 8 ir 23 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo VI¹ skyriumi įstatymo Nr. XIII-1401 nuostatomis;
- **Socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 30 straipsnio pakeitimo įstatymą** Nr. XIII-1402, kuriuo įtvirtinta, kad nustatant asmens finansines galimybes mokėti už socialines paslaugas, į asmens gaunamas pajamas įskaitoma nauja pajamų rūšis – socialinio draudimo senatvės arba netekto darbingumo (invalidumo) pensijų priemonė;

- Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 8, 10 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-949 pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1403, kuriuo:

1) siekiant didinti ilgalaikių socialinės pašalpos gavėjų motyvaciją integruotis į darbo rinką bei tobulinti papildomos socialinės pašalpos dalies įsidarbinus mokėjimo mechanizmą, pailgintas papildomai skiriamos socialinės pašalpos dalies įsidarbinus mokėjimo terminas nuo 6 iki 12 mėnesių;

2) nustatyta, kad skiriant piniginę socialinę paramą, socialinio draudimo senatvės arba netekto darbingumo (invalidumo) pensijų priemoka įskaitoma į asmenų gaunamas pajamas;

3) atlikti atskirų Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatų pakeitimai, kad piniginės socialinės paramos teisinis reguliavimas taptų aiškesnis ir tikslesnis (patikslintos nuostatos, susijusios su piniginės socialinės paramos teikimu, kai piniginę socialinę paramą gaunantys nepasiturintys gyventojai dalyvauja ar atsisako dalyvauti savivaldybės administracijos parengtoje užimtumo didinimo programoje, kita).

Šiam įstatymui įgyvendinti, pailginus papildomai skiriamos socialinės pašalpos dalies įsidarbinus terminą nuo 6 iki 12 mėnesių, reikės apie 213 tūkst. eurų. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad savivaldybės nepanaudoja visų piniginei socialinei paramai finansuoti skiriamų lėšų, papildomų lėšų iš valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų nereikės.

Seimo IV (pavasario) sesijoje priimti su vaiko teisių apsaugos reformos įgyvendinimu bei šeimo politika susiję įstatymai

2018 m. birželio 26 d. Seimas priėmė **Civilinio kodekso 3.3, 3.153, 3.212, 3.217, 3.219, 3.224, 3.253, 3.254, 3.259, 3.260, 3.261, 3.269 straipsnių pakeitimo, 3.220 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 3.254¹ straipsniu įstatymo Nr. XIII-645 pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1290; Civilinio proceso kodekso 28, 336, 404, 480, 481, 482, 483, 487, 489, 490 ir 582 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-646 pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1291; Socialinių paslaugų įstatymo NR. X-493 2, 4, 16, 18, 19, 20, 21, 26, 29 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-647 4, 5 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1292; Administracinių nusižengimų kodekso 6, 75 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1293; Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo Nr. X-1238 7, 12, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 29, 30 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1294; Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 7 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1295; Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymo Nr. XIII-643 1 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1296, kuriais siekiama šių įstatymų nuostatas suderinti su nuo š. m. liepos 1 d. įsigaliojusiais įstatymais, reglamentuojančiais vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarką. Keičiamuose teisės aktuose suvienodinamos institucijų, atsakingų už vaiko teisių apsaugą ir įvaikinimą, sąvokos, tobulinamas teisinis reguliavimas, susijęs su vaiko globos (rūpybos) bei įvaikinimo organizavimu.**

2018 m. birželio 30 d. Seimas priėmė **Šeimos kortelės įstatymą Nr. XIII-1406 ir jo lydimąjį Vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 6 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1407. Įstatymų nuostatomis reglamentuojamas nuolaidų ir lengvatų kortelės įdiegimas, kuri suteiktų teisę gausioms, t. y. tris ir daugiau vaikų auginančioms šeimoms, ir neįgaliuosius prižiūrinčioms šeimoms**

palankesnėmis sąlygomis naudotis tam tikru prekių ir paslaugų rinkiniu. Nustatoma, kad šeimos kortelės turėtojas turės teisę naudotis lengvatomis, paslaugomis ar privilegijomis, taip pat prekėms ar renginiams taikomomis nuolaidomis. Šeimos kortelė būtų viena iš priemonių, prisidedančių prie socialiai atsakingo verslo plėtros. Įstatymas įsigalioja 2019 m. liepos 1 d.

Gausių šeimų kortelė taikoma kaimyninėse šalyse – Lenkijoje ir Latvijoje, taip pat Estijoje, Ispanijoje, Italijoje, Prancūzijoje ir Vokietijoje. Kai kuriose Lietuvos savivaldybėse (Alytaus m., Varėnos r., Rokiškio r.) jau taikoma panaši praktika, tačiau šeimos kortelė nacionaliniu lygmeniu iki šiol nėra reglamentuota.

2.2. EUROPOS SĄJUNGOS (ES) REIKALŲ SVARSTYMAS IR SPRENDIMAS

2018 m. kovo 14 d. posėdyje kaip specializuotas Socialinių reikalų ir darbo komitetas (toliau – Komitetas) apsvaustęs Europos Komisijos (toliau – EK) pasiūlymą dėl Europos Parlamento (toliau – EP) ir Tarybos **direktyvos „Dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų Europos Sąjungoje“** (Nr. KOM(2017)797 galutinis (Nr. ES-18-1), pritarė Vyriausybės pateiktai Lietuvos Respublikos (toliau – LR) pozicijai.

EK įvardina, jog ES darbuotojų apsauga nepakankama, taip pat tų asmenų, kurie įdarbinti pagal naujas ir nestandartines formas: kai kurie darbuotojai negauna pranešimų apie darbo sąlygas raštu; informacija būna nepakankama arba ji gaunama per vėlai; sumažėjusi garantijų dėl darbo santykių nuspėjamumas; nepakankama prieiga prie privalomų mokymų; nevienoda darbuotojų apsauga tarp ES šalių. Šia direktyva siekiama skatinti saugesnį ir nuspėjamesnį užimtumą, drauge užtikrinant darbo rinkos gebėjimą prisitaikyti ir gerinant gyvenimo ir darbo sąlygas. Konkrečiais tikslais, kuriais siekiama bendro tikslo, siekiama gerinti darbuotojų galimybes gauti informaciją apie jų pačių darbo sąlygas; gerinti visų darbuotojų (visų pirma dirbančių naujose ir nestandartinėse darbo vietose) darbo sąlygas, drauge užtikrinant gebančią prisitaikyti ir novatorišką darbo rinką; gerinti atitiktį darbo sąlygų standartams geriau užtikrinant teisės aktų vykdymą; didinti darbo rinkos skaidrumą ir vengti užkrauti neproporcingą našą bet kokio dydžio įmonėms. Pasiūlymu siūloma nustatyti šias priemones: platesnį taikymą, kad jis apimtų visus darbuotojus; teisė į išsamesnę ir atnaujintą informaciją; terminas nustatomas pirmai įdarbinimo dienai ar anksčiau; naujos minimaliosios teisės visiems darbuotojams; apsaugos sustiprinimas. Įtvirtinamos naujos teisės: teisė į didesnę numatomumą, kai darbuotojų darbo grafikai yra kintantys: teisė į iš anksto nustatytas dienas ir valandas; teisė į išankstinį pranešimą prieš naują pavidimą; teisė įsidarbinti lygiagrečiai (draudimas tik išimtiniais atvejais); teisė į kitokią įdarbinimo formą ir į atsakymą raštu; teisė į nustatytą ilgiausios trukmės bandomąjį laikotarpį; teisė į nemokamus apmokymus, kaip to reikalauja ES teisė, nacionaliniai įstatymai ar kolektyvinės sutartys.

2018 m. kovo 21 d. posėdyje Komitetas apsvaustė **EK ataskaitą EP, Tarybai ir Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui** (toliau – EESK) **„Ataskaita dėl Komisijos rekomendacijos dėl vienodo vyrų ir moterų darbo užmokesčio principo stiprinimo didinant skaidrumą įgyvendinimo“** (Nr. KOM(2017)671 galutinis) (Nr. ES-178-147) ir **EK komunikatą EP, Tarybai ir EESR „2017-2019 m. ES veiksmų planas. Kovoti su vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumu“** (Nr. KOM(2017)678 galutinis) (Nr. ES-18-148). Apsvarstęs komunikatą,

Komitetas paprašė atsakingų institucijų pateikti informaciją, kokiomis priemonėmis numatoma įgyvendinti Lietuvoje komunikato veiksmų plane nustatytas veiksmų kryptis.

2018 m. balandžio 4 d. posėdyje kaip Komitetas apsvaustė EK komunikatą EP, Tarybai, Europos centriniam bankui (toliau – ECB) ir Euro grupei „**2018 m. Europos semestras. Struktūrinių reformų pažangos vertinimas, makroekonominio disbalanso prevencija ir naikinimas ir pagal reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 atliktų nuodugnių apžvalgų rezultatai**“ (Nr. KOM(2018)120 galutinis) (Nr. ES-18-52) ir jo priedą - **EK tarnybų darbinį dokumentą „Šalies ataskaita. Lietuva 2018“** (Nr. SWD(2018)213 galutinis). Komitetas pritarė Vyriausybės pateiktai LR pozicijai dėl šio priedo ir pasiūlė papildyti LR poziciją (ir atitinkamai 2018 metų nacionalinę reformų darbotvarkę) konkrečiomis priemonėmis neigiamai ir toliau blogėjančiai Lietuvos demografinėi padėčiai pagerinti. Kartu atkreipė LR Vyriausybės dėmesį į socialinės apsaugos išlaidų, palyginus su bendruoju vidaus produktu (toliau – BVP), mažėjimo tendenciją. Tai kelia susirūpinimą, kadangi vidutiniškai ES valstybių narių socialinės apsaugos išlaidos, palyginus su BVP, yra didesnės, o Lietuvos BVP auga sparčiau nei vidutiniškai ES valstybėse narėse.

2018 m. gegužės 2 d. posėdyje Komitetas apsvaustė EK komunikatą EP, Tarybai ir EESK „**Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo stebėjimas**“ (Nr. KOM(2018) 130 galutinis) (Nr. ES-18-42) bei **EK pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos „Dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių**“ (Nr. KOM(2018) 132 galutinis) (Nr. ES-18-44). Komitetas atkreipė dėmesį į tai, kad pastaraisiais metais įvairiuose tarptautinių ir nacionalinių subjektų organizuojamuose renginiuose yra akcentuojama paspartėjusi globalizacija, naujos technologijos, skaitmeninės platformos ir su tuo susijęs naujų formų darbą dirbančių darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų dalies didėjimas. Kalbama apie būtinybę užtikrinti minimaliuosius darbuotojų, nesvarbu, kokia jų darbo santykių rūšis, ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos standartus. Komitetas, būdamas įsitikinęs, kad papildomi veiksmų planai ir pranešimai apie atitinkamas priemones ir lyginamosios analizės sistemos, skirtos stebėti šios Rekomendacijos įgyvendinimą, o taip pat nacionalinių statistinių duomenų apie įvairių socialinės apsaugos rūšių galimybes rinkimas ir skelbimas yra labai reikalingi, laikosi skirtingos nuomonės nei išdėstyta LR pozicijoje, ir todėl pasiūlė atitinkamai ją pakeisti.

2018 m. gegužės 16 d. posėdyje apsvaustės EK pasiūlymo dėl EP ir Tarybos **reglamento, kuriuo įsteigiama Europos darbo institucija** (Nr. KOM(2018)131 galutinis) (Nr. ES-18-43) atitikimą subsidiarumo principui, Komitetas neįžvelgė prieštaravimo subsidiarumo principui, ir pritarė Vyriausybės pateiktai LR pozicijai.

Europos darbo institucijos (toliau – EDI) tikslas – padėti asmenims, verslui ir ES valstybėms narėms gauti didžiausią naudą iš laisvo asmenų judėjimo ir užtikrinti teisingą darbo jėgos judumą. EDI teiks informaciją asmenims ir verslui apie jų turimas teises ir pareigas darbo jėgos judumo ir socialinės apsaugos koordinavimo srityse.

2018 m. gegužės 30 d. posėdyje apsvaustės EK pasiūlymą dėl EP ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama direktyva 2004/37/EB dėl darbuotojų apsaugos nuo rizikos, susijusios su kancerogenų arba mutagenų poveikiu darbe (Nr. KOM(2018)171 galutinis) (Nr. ES-18-56), Komitetas nusprendė, kad nėra galimo prieštaravimo subsidiarumo principui. Komitetas pritarė

Vyriausybės pateiktai LR pozicijai, pabrėžiant tai, kad pasiūlymas yra labai svarbus darbuotojų apsaugai gerinti, nes profesinis kancerogenų poveikis gali sukelti vėžį, kuris yra pagrindinė su darbu susijusi sveikatos problema ES valstybėse narėse, taip pat kitas su vėžiu nesusijusias sveikatos problemas.

Pasiūlymu siekiama gerinti darbuotojų sveikatos apsaugą mažinant penkių cheminių kancerogenų profesinį poveikį, užtikrinti darbuotojams ir darbdaviams daugiau aiškumo ir prisidėti sudarant vienodas sąlygas ekonominės veiklos vykdytojams.

2018 m. birželio 20 d. posėdyje Komitetas apsvaustė **EK komunikatą EP, Europos Vadovų Tarybai (toliau – EVT) ir Tarybai „Europos migracijos darbotvarkės įgyvendinimo pažangos ataskaita“** (Nr. KOM(2018) 250 galutinis) (Nr. ES-18-32).

Komunikate teigiama, kad Europos migracijos darbotvarkė tebėra visapusiš ES darbo migracijos srityje pagrindas. Veiksmų imamasi visose pagrindinėse darbotvarkėje numatyto darbo kryptyse, tačiau dėl geopolitinio nestabilumo ir ilgalaikių demografinių ir socialinių bei ekonominių tendencijų Europos kaimyninėse ir kitose šalyse migracijos problema ir spaudimas tebėra labai dideli. Ataskaitoje apžvelgiama visose darbo kryptyse, įskaitant vaikų apsaugą, padaryta pažanga ir pokyčiai, įvykę po paskutinės 2017 m. lapkričio mėn. EK ataskaitos.

2018 m. birželio 27 d. posėdyje apsvaustės **EK pasiūlymą dėl EP ir Tarybos reglamento „Dėl „Europos socialinio fondo +“ (ESF +)“** (Nr. KOM(2018)382 galutinis) (Nr. ES-18-143), Komitetas nusprendė, kad nėra galimo prieštaravimo subsidiarumo principui, ir pritarė Vyriausybės pateiktai LR pozicijai.

Europos socialinis fondas (toliau – ESF) naujojoje Daugiametėje programoje yra atskirtas nuo Sanglaudos politikos fondų bei sujungtas su Jaunimo užimtumo iniciatyva, Pagalbos labiausiai skurstantiems fondu ir tiesioginio valdymo programomis (Užimtumo ir socialinių inovacijų programa, Europos sveikatos srities veiksmų programa). Numatoma, kad 25 proc. ESF+ pasidalijamojo valdymo resursų valstybės narės turės skirti socialinei nelygybei mažinti. Valstybės narės, kurios viršys tam tikrą nustatytą nederbančių, nesimokančių ir nedalyvaujančių kursuose jaunų asmenų (15-29 metai) skaičius, turės skirti 10 proc. pasidalijamojo valdymo lėšų veiksmams, skirtiems padėti jauniems žmonėms. Valstybės narės taip pat turėtų skirti bent jau 2 proc. savo pasidalijamojo valdymo lėšų labiausiai skurstantiems asmenims. ESF+ lėšos negalės būti naudojamos žemei ir nekilnojamajam turtui įsigyti ir infrastruktūrai, baldų įrangai ir transportui įsigyti.

Tame pačiame posėdyje apsvaustės **EK pasiūlymą dėl EP ir Tarybos reglamento „Dėl Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo (EGF)“** (Nr. KOM(2018)380 galutinis) (Nr. ES-18-126), Komitetas nusprendė, kad nėra galimo prieštaravimo subsidiarumo principui, ir pritarė Vyriausybės pateiktai LR pozicijai.

Pasiūlymu siekiama užtikrinti Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo (toliau – EGF) veiklos tęstinumą būsimu programavimo laikotarpiu 2021–2027 m. EGF tikslas – parodyti solidarumą su atleista darbuotojais ir savarankiškai dirbančiais asmenimis, kurių veikla nutrūko dėl netikėto didelio masto restruktūrizavimo, susijusio su globalizacijos keliamais uždaviniais arba su skaitmeninės transformacijos ar automatizavimo padariniais.

Komitetas taip pat svarstė **EK komunikatą EP, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, ECB, EESRK, RK ir Europos investicijų bankui „2018 m. Europos semestras. Konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos“** (Nr. KOM(2018)400 galutinis).

Šiose rekomendacijose itin daug dėmesio skiriama socialiniams iššūkiams remiantis ESTR. Siekdama dar labiau padėti valstybėms narėms įgyvendinti sutartas reformas, EK siūlo patobulintas biudžeto priemones. Komunikate apžvelgta bendra pažanga vykdant reformas ir naikinant disbalansą.

Apsvarstęs **EK rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos „Dėl 2018 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2018 m. Lietuvos stabilumo programos“** (Nr. KOM(2018)414 galutinis) (Nr. ES-18-149), Komitetas pritarė Vyriausybės pateiktai LR pozicijai.

Pagal EK atliktą 2011–2017 m. rekomendacijų įgyvendinimo pažangos įvertinimą, Lietuvai skirtų rekomendacijų įgyvendinimo pažangos rodiklis yra gana aukštas – 4 vieta tarp visų ES šalių. 88 proc. Lietuvai skirtų rekomendacijų įgyvendinamos su *tam tikra pažanga* ir 12 proc. – su *nedidele pažanga*. 2018 m. ir 2019 m. EK rekomenduoja Lietuvai gerinti mokestinių prievolių vykdymą ir plėsti mokesčių bazę, pereinant prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui; užtikrinti ilgalaikį pensijų sistemos tvarumą kartu sprendžiant pensijų adekvatumo klausimą; gerinti švietimo ir mokymo sistemos, įskaitant suaugusiųjų mokymąsi, kokybę, veiksmingumą ir atitiktį darbo rinkos poreikiams; gerinti sveikatos priežiūros sistemos rezultatus toliau persiorientuojant nuo stacionariosios prie ambulatorinės priežiūros, stiprinant ligų prevencijos priemones, taip pat vietos lygmeniu, ir didinant priežiūros paslaugų kokybę ir įperkamumą; gerinti mokesčių ir išmokų sistemos struktūrą siekiant mažinti skurdą ir pajamų nelygybę; skatinti našumo augimą didinant viešųjų investicijų veiksmingumą, užtikrinant veiksmingą valdžios institucijų vykdomą mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos koordinavimą ir šalinant viešųjų priemonių, kuriomis remiamas mokslo ir verslo bendradarbiavimas, spragas ir neefektyvumą.

2.3. KOMITETO PARLAMENTINĖ KONTROLĖ

2018 m. kovo 14 d. komitetas domėjosi, kaip ruošiamasi **vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkai**. Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė Vilma Augienė pateikė informaciją, kad, centralizuojant vaiko teisių apsaugos sistemą, savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojams buvo išsiųsti darbo pasiūlymai – informaciniai pranešimai, nurodant pagrindines būsimas funkcijas bei darbo sąlygas. Pažymėta, kad beveik 90 proc. darbuotojų iš 57 savivaldybių pateikė sutikimus tęsti darbo santykius naujoje darbo vietoje – Valstybės vaiko teisių apsaugos tarnyboje po 2018 m. liepos 1 d.

2018 m. kovo 21 d. posėdyje Socialinių reikalų ir darbo komitetas svarstė parlamentinės kontrolės klausimą **dėl neįgalumo ir darbingumo lygio nustatymo sistemos**. Komitetas nuolat sulaukia gyventojų skundų, kuriuose reiškiamas nepasitenkinimas šia sistema. Be to, dar 2012 m. pabaigoje Valstybės kontrolė, atlikusi valstybinį auditą dėl objektyvaus neįgalumo ir darbingumo lygio bei specialiųjų poreikių nustatymo, konstatavo, kad darbingumo lygio nustatymo procesas turėjo rimtų trūkumų, dėl ko nukentėdavo tie, kuriems valstybės pagalba iš tikrųjų buvo būtina. Nors absoliuti dauguma Valstybės kontrolės institucijoms teiktų rekomendacijų buvo įgyvendintos, tačiau

ir šiai dienai, kaip rodo praktika, neįgalumo ir darbingumo lygio nustatymo sistema tebeturi trūkumų. Posėdžio metu Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Komiteto nariams pristatė planuojamus pokyčius negalios nustatymo sistemoje. Siūloma įtraukti savivaldybių darbuotojus vertinant specialiuosius poreikius (nuo 2019 m.), stiprinti sprendimų kontrolę (medicininius duomenis teikti per e. sveikata sistemą, kontrolės funkciją perduoti Sodrai), nuo 2020 m. numatoma sukurti asmens individualių poreikių vertinimo ir tenkinimo sistemą. Taip pat pažymėtas ir paslaugų plėtros būtinumas atsižvelgiant į asmens negalią, kam iš esmės šiai dienai skiriama nepakankamai dėmesio.

2018 m. kovo 28 d. Komitetas domėjosi **situacija dėl išmokos vaikui mokėjimo**. Komitetui pateiktais duomenimis, 53 savivaldybėse tai dienai buvo išnagrinėta daugiau nei 90 proc. prašymų dėl išmokos vaikui skyrimo. Sudėtingesnė padėtis buvo Vilniaus ir Klaipėdos miestų savivaldybėse, kur išnagrinėta atitinkamai 64 proc. ir 76 proc. prašymų. Posėdyje dalyvavę Vilniaus ir Kauno miestų savivaldybių atstovai pakomentavo išmokos vaikui mokėjimo ypatumus jų savivaldybėse.

Pažymėta, kad metų pradžioje, pradėjus registruoti prašymus išmokai vaikui gauti, strigo Socialinės paramos šeimai informacinė sistema (SPIS), tai įvardinta kaip viena priežasčių, lėmusių išmokos vaikui skyrimo trikdžius. Taip pat paminėtas žmogiškasis faktorius, kuomet sausio – vasario mėnesiais didelė dalis darbuotojų (40–50 proc.), administruojančių šias išmokas, sirgo ir turėjo nedarbingumo pažymėjimus.

Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo Nr. I-621 pataisos, reglamentuojančios universalią 30 eurų dydžio išmoką kiekvienam vaikui, įsigaliojo šių metų sausio 1 d.

2018 m. balandžio 18 d. Komitetas diskutavo **dėl socialinių darbuotojų socialinių garantijų užtikrinimo**. Lietuvos socialinių darbuotojų asociacija kreipėsi į komitetą, išsakydama problemas, su kuriomis susiduria socialiniai darbuotojai. Kreipimesi pažymėta, kad socialinio darbo lauke darbuotojai vis dažniau patiria realias grėsmes savo gyvybei ir sveikatai. Visuomenėje formuojama nuomonė, kad būtent socialiniai darbuotojai kalti dėl socialinių skaudulių, todėl ši profesija tampa nepatraukli.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovai pažymėjo, kad nors ir socialinių paslaugų darbuotojų darbo užmokestis kasmet didėja, tačiau, lyginant su kitomis darbuotojų grupėmis, išlieka gana žemas ir yra vidutiniškai 44 proc. mažesnis už švietimo specialistų ir 53 proc. – už sveikatos priežiūros specialistų gaunamą atlyginimą.

Posėdyje su Socialinės apsaugos ir darbo bei Sveikatos apsaugos ministerijų, Lietuvos savivaldybių ir Lietuvos socialinių darbuotojų asociacijų, profesinių sąjungų atstovais aptarti socialinių darbuotojų atlyginimo didinimo, sveikatos priežiūros institucijose dirbančių socialinių darbuotojų statuso, saugių darbo sąlygų užtikrinimo, kvalifikacijos kėlimo, socialinio darbo, kaip profesijos reglamentavimo bei socialinio darbo, kaip mokslo srities įtvirtinimo klausimai. Pažymėta, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai vedant derybas su socialinės apsaugos sektoriuje veikiančių profesinių sąjungų organizacijomis (derybose darbuotojų interesus atstovavo 6 profesinės sąjungos), parengtas socialinių paslaugų šakos kolektyvinės sutarties projektas, kurį artimiausiu metu ketinama pasirašyti.

Komitetas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos paprašė pateikti informaciją apie numatomus konkrečius žingsnius sprendžiant socialinių darbuotojų atlyginimo kėlimo ir kitų socialinių garantijų užtikrinimo klausimus. Komitetas ketina tęsti šio klausimo parlamentinę kontrolę.

2018 m. gegužės 3 d. **lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui pristatė savo veiklos ataskaitą už 2017 metus.**

Kontrolierė pažymėjo, kad 2017 m. daugiausiai kreipimusi sulaukta dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu – 312, kas sudarė 49 proc. visų kreipimusi, amžiaus pagrindu – 98 (13 proc.), negalios pagrindu – 83 (11 proc.). Dėl galimos diskriminacijos kitais pagrindais kreiptasi gerokai mažiau: dėl socialinės padėties – 41 kartą, dėl tautybės – 25 kartus, dėl lytinės orientacijos – 14 kartų. Pagal sritis – pareiškėjai dažniausiai kreipėsi dėl galimos diskriminacijos darbo santykių (233 kreipimaisi), vartotojų teisių apsaugos (161 kreipimasis), valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų (101 kreipimasis) veiklos srityse.

Lygių galimybių kontrolierė atkreipė dėmesį, kad vis dar nemažai pasitaiko viešai skelbiamų diskriminuojančių darbo skelbimų, reklamų, žeminančių moters garbę bei orumą, netgi valstybės institucijų veiklos srityse priimtų teisės aktų, diskriminuojančių asmenis. Daugiausiai tokių pažeidimų nustatyta sveikatos apsaugos sistemos srityje.

Dauguma diskriminacijos atvejų nebuvo tyčiniai, todėl tarp pagrindinių 2018 metų savo veiklos prioritetų Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba numčiusi toliau šviesti visuomenę ir keisti laikmečio nebeatitinkančias bei žmogaus teisėms nedraugiškas visuomenės nuostatas.

Komitetas teigiamai įvertino lygių galimybių kontrolierės A. Skardžiuvienės bei jos vadovaujamos tarnybos veiklą, siūlydamas ir toliau bendradarbiauti teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo srityje.

Lygių galimybių kontrolierius yra nepriklausomas, Seimui atskaitingas valstybės pareigūnas, atliekantis nepriklausomus tyrimus dėl diskriminacijos atvejų, teikiantis nepriklausomas diskriminacijos padėties apžvalgas bei ataskaitas, išvadas ir rekomendacijas, taip pat pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų, vykdomas prevencinę ir švietėjišką veiklą.

2018 m. gegužės 23 d. komitetas išvažiuojamojo posėdžio metu lankėsi Zarasų rajone, domėjosi rajone teikiamomis **socialinės globos paslaugomis**. Komitetas aplankė įstaigas, kuriose rūpinamasi vaikais, asmenimis, turinčiais negalią, ar pagyvenusiais žmonėmis: Magučių ugdymo centre, Zarasų socialinės globos namuose, Antazavės vaikų globos namuose, Dusetų Kazimiero Būgos gimnazijos ugdymo skyriuje ir Salako socialinės globos namuose. Komitetas susipažino su šių įstaigų veikla ir teikiamomis paslaugomis.

Komiteto nariai su įstaigų darbuotojais aptarė aktualiausias socialines problemas – darbuotojų darbo užmokesčio didinimo, mokėjimo už socialinę globą, socialinės globos įstaigų pertvarkos ir paslaugų plėtros klausimus.

Socialinių reikalų ir darbo komiteto biuro nuotrauka (aut. D. Jonėnienė)

Komiteto pirmininkė Rimantė Šalaševičiūtė pažymėjo, kad komitetas toliau vykdys parlamentinę kontrolę dėl socialinių darbuotojų darbo užmokesčio didinimo, be to, komiteto nariai diskutuos dėl teisės aktų, sprendžiant iškeltas problemas, pakeitimų bei patrauklesnių paslaugų teikimo.

2018 m. birželio 6 d. komitetas tęsė parlamentinę kontrolę **dėl pasirengimo vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkai**. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovai informavo apie šiuo metu vykdomus darbus, būtinus vaiko teisių apsaugos sistemos reformai startuoti. Savivaldybių administracijų vaiko teisių apsaugos skyrių 360 darbuotojų pateikti pasiūlymai pereiti dirbti į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą (Tarnyba), 320 iš jų sutiko pereiti dirbti, o 40 darbuotojų sutikimo nepareiškė. Posėdyje pažymėta, jog tokiais atvejais, jei nuo liepos 1 d. rajone neliktų tokių darbuotojų, centrinė Tarnyba turės pasirūpinti vaiko teisių apsaugos užtikrinimu toje vietovėje. Pažymėta, kad paskelbi konkursai Tarnybos teritorinių padalinių vedėjų, vyr. specialistų, budėtojų, patarėjų pareigoms užimti, vykdoma specialistų atranka į mobiliąsias komandas. Savivaldybių asociacijos atstovai patikino, kad rengiantis pertvarkai su jais yra bendradarbiaujama, teikiama prašoma informacija, vykdomi mokymai.

2.4. KOMITETO RENGINIAI

2018 m. kovo 28 d. **Komitetas susitiko su Ukrainos Aukščiausiosios Rados delegacija** bei pasidalino mūsų šalies patirtimi socialinės politikos srityje.

Delegacijos nariai domėjosi, kaip Lietuvoje buvo vykdoma pensijų sistemos reforma ir kaip šiuo metu veikia socialinio draudimo ir pensijų kaupimo sistemos, t. y., kaip jos finansuojamos, valdomos, kokios suteikiamos išmokos, taip pat buvo domimasi valstybinėmis pensijomis.

Komiteto nariai apžvelgė svarbiausius pensijų sistemos kūrimo ir plėtojimo etapus nuo pat socialinio draudimo sistemos sukūrimo iki pastaraisiais metais priimtų socialinio modelio įstatymų. Jais įtvirtintas automatinis socialinio draudimo pensijų indeksavimas, kuris grindžiamas nustatyto laikotarpio rodikliais, įvertinančiais ekonomikos augimą, o ne politiniais sprendimais, kaip anksčiau.

Komiteto nariai kolegoms iš Ukrainos taip pat pažymėjo, kad nors pensijų srityje reformos ir įvykdytos, bet svarbu įvertinti tai, kas nepasisėkė, ir prireikus šalinti trūkumus.

Delegacijos nariai taip pat domėjosi socialine parama nepasiturintiems gyventojams, išmokomis vaikams, vaikų globos įstaigų sistema, įvaikinimu, demografinė situacija.

*Socialinių reikalų ir darbo komiteto susitikimas su Ukrainos Aukščiausiosios Rados delegacija
(SRDK biuro nuotr.)*

2018 m. kovo 16 d. Socialinių reikalų ir darbo komiteto **Šeimos ir vaiko gerovės pakomitėtis Kauno miesto savivaldybėje surengė diskusiją** dėl Lietuvos Respublikos šeimos stiprinimo įstatymo Nr. XIII-700 (Seime priimto 2017 m. spalio 19 d.), kuriuo įtvirtinti šeimos stiprinimo įgyvendinimo principai bei kryptys, kuriant šeimai palankią aplinką. Taip pat diskutuota dėl Šeimos kortelės įstatymo projekto Nr. XIIP-4130, siekiant įteisinti lengvatų kortelę, kuri suteiktų teisę gausioms šeimoms palankesnėmis sąlygomis naudotis tam tikru prekių ir paslaugų rinkiniu.

Diskusijoje dalyvavo ir savo poziciją, pastabas ir pasiūlymus dėl aptariamų teisės aktų įgyvendinimo išsakė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Kauno regiono savivaldybių specialistai bei visuomeninių organizacijų atstovai, dirbantys su šeimomis, taip pat savivaldybių Šeimos tarybos nariai.

Pažymėtina, kad, atsižvelgiant į diskusijų metu pateiktas pastabas ir pasiūlymus, Šeimos kortelės įstatymo projektas buvo patobulintas bei š. m. birželio 30 d. Seimas priėmė Šeimos kortelės įstatymą Nr. XIII-1406. Numatoma įstatymo įsigaliojimo data – 2019 m. liepos 1 d.

Diskusijos Kauno miesto savivaldybėje akimirkos (komiteto biuro nuotr.)

2018 m. birželio 1 d. Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininkės Rimantės Šalaševičiūtės bei socialinių partnerių iniciatyva įvyko **diskusija dėl Lietuvos darbo biržos bendradarbiavimo su socialiniais partneriais, siekiantiems apsirūpinti tinkamais darbuotojais, ir dėl tinkamo darbuotojų parengimo darbo rinkai**. Šiai dienai Lietuvoje ir toliau susiduriant su dideliu darbo jėgos trūkumu (tarp jų – ir kvalifikuotos), tinkamas darbuotojų parengimas darbo rinkai ir jų pasiūlos užtikrinimas verslui bei regionams tapo prioritetiniu klausimu.

Diskusijoje dalyvavę darbdavių atstovai (D. Arlauskas, V. Sutkus, D. Gedvilas) pažymėjo, kad pasigenda glaudaus Lietuvos darbo biržos (LDB) bendradarbiavimo su verslu, LDB aktyvumo bei lankstumo sprendžiant verslui aktualią darbuotojų trūkumo problemą, taip pat pasiūlė svartyti galimybę dalį LDB vykdomų funkcijų perduoti privačiam verslui. Profesinių sąjungų atstovai atkreipė dėmesį į mažų atlyginimų problemą. Vykdomąją valdžią atstovavę socialinės apsaugos ir darbo viceministrė E. Radišauskienė, švietimo ir mokslo ministrės patarėjas M. Ablašinskas, LDB direktorė L. Valalytė aptarė darbuotojų profesinio parengimo darbo rinkai klausimą, vykstančius LDB struktūrinius bei dėl paslaugų kokybės gerinimo pokyčius, kuriuos dalis darbdavių, dalyvavusių diskusijoje (V. Bulka, S. Lynikas ir kt.) bei savo veiklą vykdančių rajonuose, jau įvertino labai teigiamai. Tuo tarpu regionus atstovaujantis Zarasų rajono mero pavaduotojas A. Abramavičius siūlė daugiau dėmesio skirti regionams, kuriuose nedarbo lygis didžiausias, bei užtikrinti jiems tinkamą finansavimą. Diskusijoje dalyvavę komiteto nariai (M. Navickienė, A. Sysas, J. Varkalys, G. Vasiliauskas) taip pat pasisakė dėl LDB funkcijų išgryninimo, piktnaudžiavimo socialinių pašalpų sistema, darbo jėgos trūkumo regionuose, verslo skatinimo integruojant į darbo rinką socialinių problemų turinčius asmenis.

Siekiant konstruktyvių pokyčių diskusijos tema, komiteto pirmininkė R. Šalaševičiūtė, apibendrindama diskusiją, pasiūlė visiems diskusijos dalyviams papildomai įvertinti išsakytas

pozicijas bei iki šių metų birželio vidurio pateikti komitetui konkrečius pasiūlymus, kaip tobulinti esamą užimtumo sistemą, kad ji atliktų darbo rinkos poreikius. Nutarta pakartotinai sugrįžti prie šio klausimo svarstymo Seimo rudens (V) sesijoje.

2018 m. birželio 13 d. Komitetas kartu su Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Europos informacijos biuru Seime surengė „Europos savaitės“ diskusiją **„Daugiau socialinio teisingumo Lietuvoje – naujų ES iniciatyvų indėlis“**. Diskusija yra vienas iš „Europos savaitės“ 2018 m. renginių, vykstančių Seime balandžio–birželio mėnesiais. Diskusiją pradėjo Komiteto pirmininkė Rimantė Šalaševičiūtė, pranešimus skaitė socialinės apsaugos ir darbo viceministras Eitvydas Bingelis (kiek realiai Europos socialinių teisių ramstis darys įtaką Lietuvos nacionalinei sistemai), Vilniaus universiteto, Ekonomikos ir filosofijos fakultetų prof. dr. Romas Lazutka (socialinės politikos šakų derinimas siekiant socialinio teisingumo), Europos socialinių reikalų ir darbo komiteto narė, Lietuvos profesinių sąjungų aljanso patarėja Daiva Kvedaraitė (Europa, kuri apsaugo darbuotojus), Lietuvos darbdavių konfederacijos generalinis direktorius Danas Arlauskas (socialinio teisingumo paieška ketvirtosios pramonės revoliucijos kontekste). Diskusijos temai pasirinktas naujų Europos Komisijos iniciatyvų - labiausiai Europos socialinių teisių ramsčio ir Socialinio teisingumo dokumentų rinkinio - indėlis formuojant Lietuvos socialinę ir užimtumo politiką didesnio socialinio teisingumo link. Šiuos paketus Lietuva išskyrė kaip vienus iš aktualiausių prioritetų 2017 ir 2018 metų Europos Komisijos darbo programose. Iššūkiai, kuriuos Lietuvai reikia spręsti - tai dalies gyventojų skurdas, socialinė atskirtis bei didelė pajamų nelygybė. Didžiausia skurdo ir socialinės atskirties rizika kyla pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems, vaikams, vienišiams tėvams ir bedarbiams. Taryba Lietuvai 2018-2019 metais rekomendavo gerinti mokesčių ir socialinių išmokų sistemos struktūrą. Šioms problemoms spręsti Vyriausybė jau ėmėsi veiksmų pateikdama Seimui svarstyti Valstybinio socialinio draudimo ir kitų įstatymų pakeitimus, parengtus vykdant reformą švietimo, sveikatos apsaugos, mokesčių, inovacijų, šešėlinės ekonomikos mažinimo, pensijų srityse (šiuos įstatymus Seimas priėmė 2018 m. birželio mėn. pabaigoje). Tikimasi, kad šios reformos rezultatai pakeis Lietuvos socialinę ir ekonominę būklę ir spręs demografijos problemas.

Seimo kanceliarijos nuotrauka (aut. Dž. G. Barysaitė)

2018 m. birželio 22 d. Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetas kartu su Dingusių žmonių šeimos paramos centru surengė **konferenciją „Dingę vaikai: priežastys, paieška ir prevencija“**.

Konferencijos tikslas – suteikti informacijos apie pagrindines vaikų dingimo priežastis ir pasekmes bei stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą dingusių vaikų paieškos, prevencijos ir pagalbos dingusių vaikų artimiesiems teikimo srityse Lietuvoje.

„2017 m. paskelbta 2 691 dingusio vaiko paieška, per 100 vaikų ieškota ilgiau nei mėnesį. Nors vaikų dingimo priežastys gali būti įvairios, Lietuvoje dažniausiai vaikai dingsta pabėgę iš namų. Šie vaikai mūsų visuomenėje lieka nematomi ir negirdimi, dažnai vertinami kaip „maištaujantys“, „nepaklusnūs“, „keliantys problemų“. Vaikai dažniausiai bėga nuo tam tikrų problemų, patyčių, nepriežiūros, konfliktų, smurto. Tai, kad nemažai vaikų bėga daugiau nei vieną kartą (pavyzdžiui, 2017 m. vienas vaikas bėgo net 41 kartą), parodo, jog trūksta dėmesio jų bėgimo priežasčių analizei ir prevencijai. Šią problemą būtina spręsti stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą: vykdant efektyvią dingusių vaikų paiešką, prevenciją ir teikiant kompleksines paslaugas šeimai“, – teigė Dingusių žmonių šeimų paramos centro projektų vadovė Rugilė Butkevičiūtė.

Renginyje pasisakė policijos pareigūnai, prokurorai, teismų administracijos atstovai, socialiniai darbuotojai, Vaiko gerovės komisijų nariai, socialiniai darbuotojai, ugdymo specialistai, nevyriausybinų organizacijų ir bendruomenių atstovai, medikai ir kiti su nepilnamečiais dirbantys specialistai.